

مولفه های دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در جمهوری آذربایجان

DOR: 20.1001.1.23222573.1400.10.1.14.4

محمد قربانی گلشن آباد*

چکیده

جمهوری اسلامی ایران حامل و واجد مختصات و مولفه های فرهنگی غنی و ارزشمندی است که تحت تاثیر آموزه های مقدس و متعالی اسلام و به ویژه مکتب اهل بیت عصمت و طهارت (ع) بوده و می تواند دیپلماسی فرهنگی فعال تری از خود نشان دهد. در این راستا جمهوری آذربایجان، کشور مسلمانی که همواره از کشورهای هدف دیپلماسی فرهنگی ایران بوده است.

سوال اصلی مقاله حاضر عبارتست از اینکه دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در جمهوری آذربایجان واجد و حامل چه مولفه هایی است؟ و کدامیک از مولفه ها از اهمیت بالاتری برخوردار است؟

مفروض پژوهش نیز این است که مولفه های ارزشی- بینشی، مهمترین دسته از مولفه های دیپلماسی فرهنگی است که البته جمهوری اسلامی ایران، در مقایسه با سایر مولفه ها، در این حوزه موفقتر نموده است. روش پژوهش، به صورت توصیفی، تحلیلی و کاربردی بوده که ضمن مصاحبه با نخبگان و صاحبان نظران، از تحقیقات گسترده کتابخانه ای، اسنادی، نیز بهره برده است.

یافته و نتیجه مقاله، نشان می دهد که مولفه های ارزشی-بینشی، بیشترین درجه اهمیت را از نظر صاحبان نظران و در مقایسه با سایر مولفه ها به خود اختصاص داده و البته میزان موفقیت بیشتری، هم در شرایط فعلی و هم در شرایط آتی (۱۴۰۴) خواهیم داشت.

واژگان کلیدی

دیپلماسی فرهنگی، مولفه های دیپلماسی فرهنگی، جمهوری اسلامی ایران، جمهوری آذربایجان

مقدمه:

اندیشه‌ورزی می‌دانیم که نظام جمهوری اسلامی ایران بر مبنای ارزش‌ها و آموزه‌های متعالی دین مبین اسلام و مکتب اهل بیت عصمت و طهارت (ع) شکل گرفته است و این امر ماهیت نظام جمهوری اسلامی ایران را از دیگر نظام‌های حال حاضر جهان، متفاوت و یا حتی در مواردی متباین می‌کند. بنابراین مولفه‌های دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مبتنی و منبعث از ارزش‌های پایه و بنیادین نظام اسلامی است.

شناخت دقیق مولفه‌های دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی و برشماری آن، ضمن لحاظ درجه اولویت و اهمیت آن از نگاه صاحب‌نظران، پژوهشی سترگ و البته مساله‌ای راهبردی است و خود توان تمرکز چندین رساله را داراست.

با این وجود و نظر به اهمیت مساله، جهت برشماری مولفه‌های دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران ضمن بهره‌برداری از مطالب گذشته که به روش کتابخانه‌ای، اسنادی، مصاحبه با صاحب‌نظران حوزه دیپلماسی فرهنگی و البته مشاهده میدانی در حد وسع و امکان، تدوین و تبویب یافته است، از روش مصاحبه با نخبگان و صاحب‌نظران استفاده شده است. بدیهی است با شناخت مولفه‌های دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، می‌توان به مثابه فرمولی در جهت توجه و تمرکز بر این مولفه‌ها، متناسب با وزن و سهم (الویت/ اهمیت) هر یک از آنان، سیاست خارجی فعالتر و البته موثرتر پیش گرفت.

در این راستا سعی شد، با جلسات متعددی که با نخبگان و صاحب‌نظران حوزه دیپلماسی فرهنگی برگزار شد، مهمترین مولفه‌های دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران را برشمردیم. در این راستا برگزاری جلسات زیادی (به روش اتاق فکر، بارش افکار و طوفان ایده‌ها)، در ابتدا فهرستی از مولفه‌ها احصا شد و سپس با ترکیب و تلفیق به جمع بندی اولیه رسید. بعد همین مولفه‌ها براساس پرسشنامه‌ای به استحضار صاحب‌نظران و نخبگان رسید تا با وزن دهی، ضمن الویت دهی و وزن دهی، روشن شود که کدام دسته از مولفه‌ها از الویت بالایی برخوردار است و ما در عمل و نظر در کدام بخش از مولفه‌ها موفق و یا در کدام بخش ناموفق عمل کردیم.

براساس جمع بندی، ترکیب و تلفیق نظرات متخصصین و صاحب‌نظران، می‌توان مولفه‌های دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در جمهوری آذربایجان، را در چهار محور عمده احصا کرد:

۱) مولفه‌های ارزشی - بینشی

۲) مولفه‌های روشی - برنامه‌ای

۳) مولفه‌های نهادی - ساختاری

۴) مولفه‌های کنشی - کارگزاری

روشن است که هر کدام از مولفه های فوق، شامل گزاره های متعدد و متکثری است که تلاش شد، جهت اجتناب از پراکندگی و تعدد با تایید و اجماع نظر نخبگان، هر کدام از محورها، در ده گزاره مهم تلفیق یابد تا از اطاله کلام جلوگیری شود.

مولفه های ارزشی - بینشی:

- ۱) تبلیغ و ترویج فرهنگ غنی اسلامی و شیعی
- ۲) همگرایی و وحدت جهان اسلام و اخوت اسلامی
- ۳) معرفی و تبیین الگوی سیاسی و حکمرانی مترقی مبتنی بر معارف اسلامی (مردمسالاری دینی)
- ۴) تقویت اقتدار سیاسی جهان اسلام
- ۵) تحکیم محور مقاومت علیه امپریالیسم و صهیونیسم
- ۶) ترویج و تبلیغ فرهنگ عاشورا (ایثار، شهادت، ظلم ستیزی و ...)
- ۷) تبیین مفهوم انتظار و مهدویت در معارف اسلامی
- ۸) تصویرسازی روشن از رشد، توسعه و پیشرفت علمی، فرهنگی و هنری ایران اسلامی
- ۹) تبلیغ جاذبه های زیارتی و سیاحتی ایران
- ۱۰) ترویج زبان و ادبیات فارسی به عنوان زبانی برای فهم فرهنگ و تمدن فاخر ایرانی و اسلامی

مولفه های روشی - برنامه ای:

- ۱) بهره برداری متناسب از رسانه ها و وسایل ارتباط جمعی به ویژه رسانه ها و شبکه های اجتماعی نوین (دیپلماسی رسانه ای - سایبر دیپلماسی)
- ۲) بهره برداری از قالب ها و شیوه های هنری به ویژه در حوزه های سینمایی، نمایشی، موسیقی و ... (دیپلماسی هنری)
- ۳) برگزاری و برقراری کلاسها و کرسی های آموزش زبان و ادبیات فارسی در جمهوری آذربایجان
- ۴) دایر کردن رشته های تحصیلی مرتبط با ایران شناسی در دانشگاهها و موسسات آموزش عالی جمهوری آذربایجان
- ۵) برگزاری هدفمند مسابقات فرهنگی، علمی، ورزشی، هنری و در راستای اهداف دیپلماسی فرهنگی و انتقال مفاهیم ارزشی و بینشی

- ۶) استفاده از جذابیت‌های گردشگری، سنن ملی و محلی ایرانیان در ارتباطات فرهنگی
- ۷) ترجمه متون ادبیات ایرانی و اسلامی به زبان ترکی آذری
- ۸) برگزاری محافل فرهنگی، ادبی، هنری و ... در جمهوری آذربایجان
- ۹) شبکه‌سازی مخاطبان دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در جمهوری آذربایجان
- ۱۰) اعزام هدفمند سخنرانان، مبلغین، هنرمندان، نویسندگان و ... به جمهوری آذربایجان در مناسبت‌های خاص

مولفه‌های نهادی و ساختاری:

- ۱) استفاده از ظرفیت نهادها و سازمانهای بین‌المللی (یونسکو، آیسکو و ...)
- ۲) استفاده از ظرفیت سازمان‌های مردم‌نهاد بین‌المللی
- ۳) استفاده از ظرفیت رسانه‌های همسو (به ویژه رسانه‌های مذهبی در جمهوری آذربایجان)
- ۴) استفاده از ظرفیت نهادها و سازمانهای همیار و خدمت‌رسان (سازمان هلال احمر، کمیته امداد امام خمینی(ره) و ...)
- ۵) استفاده از ظرفیت سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی به عنوان اصلی‌ترین متولی دیپلماسی فرهنگی
- ۶) استفاده از ظرفیت سازمان صدا و سیما به عنوان مهمترین سازمان متولی دیپلماسی رسانه‌ای
- ۷) استفاده از ظرفیت شورای عالی انقلاب فرهنگی به عنوان قرارگاه فرماندهی و سیاست‌گذاری فعالیت‌های فرهنگی
- ۸) استفاده از ظرفیت نهادها و دستگاههای زیر نظر مقام معظم رهبری
- ۹) استفاده از ظرفیت سایر وزارتخانه‌ها، نهادها و سازمانهای مرتبط (وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت ورزش و جوانان، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و جامعه المصطفی ...)
- ۱۰) استفاده از ظرفیت وزارت امور خارجه به عنوان مهمترین و اصلی‌ترین نهاد متولی دیپلماسی

مولفه‌های کنشی و کارگزاری:

- ۱) جذب و بکارگیری دیپلماتهای فرهنگی متخصص، متعهد و آشنا به فرهنگ و زبان جمهوری آذربایجان
- ۲) تربیت نیروی انسانی کارآمد جهت انجام دیپلماسی فرهنگی در جمهوری آذربایجان
- ۳) زمینه‌سازی مسئولین و مقامات رسمی دیپلماتیک کشور جهت انجام موثر فعالیت مرتبط

دیپلماسی فرهنگی در جمهوری آذربایجان

- ۴) بهره برداری از ظرفیت ایرانیان مقیم جمهوری آذربایجان به ویژه شاغلین، تجار، اساتید و دانشجویان ایرانی
- ۵) فعالسازی مناسب نخبگان هوادار و همسو با نظام جمهوری اسلامی ایران در جمهوری آذربایجان
- ۶) بهره برداری از ظرفیت ورزشکاران اعزامی به مسابقات جهانی در جمهوری آذربایجان
- ۷) بهره برداری از ظرفیت اساتید و نخبگان دانشگاهی در جمهوری آذربایجان
- ۸) بهره برداری از ظرفیت هنرمندان و نویسندگان در جمهوری آذربایجان
- ۹) بهره برداری از ظرفیت بانوان دانشمند و متفکر اسلامی در جمهوری آذربایجان
- ۱۰) بهره برداری از ظرفیت فارغ التحصیلان و دانشجویان آذربایجانی دانشگاههای ایران در جمهوری آذربایجان

جامعه آماری:

جامعه آماری پژوهش حاضر عبارتند از ۳۲ نفر از کارشناسان و نخبگان راهبردی دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران که در وزارتخانه ها، نهادها و دستگاههای گوناگون مرتبط فعالیت می کنند. ملاک انتخاب صاحب نظران و نخبگان برای تعیین جامعه آماری عبارتست از «تسلط کافی به موضوع دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران جمهوری آذربایجان، از حیث علمی و تجربی».

حجم نمونه:

زمانی که نه از واریانس جامعه و نه از احتمال موفقیت و یا عدم موفقیت متغیر اطلاع داریم و نمی توان از فرمولهای آماری برای برآورد حجم نمونه استفاده کرد، از جدول مورگان استفاده می کنیم. این جدول حداکثر تعداد نمونه را میدهد.

روشن است است در جایی که نمی توانیم از همه فعالان حوزه دیپلماسی فرهنگی (و عمومی) طرح سوال کنیم، یکی از بهترین روشها استفاده از روش مصاحبه با نخبگان است.

حجم نمونه با استفاده از روش مورگان و با احتساب کلیه کسانی که به روش نخبگی در ارئه نظرات تخصصی در این پژوهش استفاده شده، ۲۸ نفر محاسبه شده است ولی با این وجود هر ۳۲ نفر را محاسبه می کنیم که ضریب اطمینان آن بالاترین سطح ممکن باشد.

مشخصات پاسخگویان:

جدول توزیع پاسخگویان بر اساس تحصیلات:

تحصیلات	فراوانی	درصد (تقریبی)
کارشناسی ارشد (یا معادل حوزوی آن)	۱۸	۵۶
دکتری (یا معادل حوزوی آن)	۱۴	۴۴
جمع کل	۳۲	۱۰۰

جدول توزیع پاسخگویان بر اساس جنسیت:

جنسیت	فراوانی	درصد (تقریبی)
آقا	۲۹	۹۱
خانم	۳	۹
جمع کل	۳۲	۱۰۰

جدول توزیع پاسخگویان بر اساس سن:

گروه سنی (سال)	فراوانی	درصد (تقریبی)
۳۰ - ۴۰	۷	۲۲
۴۱ - ۵۰	۱۷	۵۳
بیش از ۵۱	۸	۲۵
جمع کل	۳۲	۱۰۰

توزیع پاسخگویان بر حسب حضور دیپلماتیک فرهنگی در جمهوری آذربایجان:

حضور دیپلماتیک فرهنگی (بر حسب سال)	فراوانی	درصد (تقریبی)
یکسال و کمتر از یکسال	۷	۲۲
یکسال تا دو سال	۱۲	۳۷
بیش از دو سال	۱۳	۴۱
جمع کل	۳۲	۱۰۰

جدول توزیع پاسخگویان بر اساس شغل:

مشاغل	فراوانی	درصد (تقریبی)
عضو هیات علمی دانشگاه	۴	۱۲
وزارت امور خارجه	۷	۲۲

۲۴	۸	سازمان فرهنگ و ارتباطات (رایزنی فرهنگی - مبلغین دینی و فرهنگی)
۶	۲	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (رایزنی علمی)
۱۲	۴	جامعه المصطفی
۳	۱	جامعه المرتضی
۶	۲	سازمان حج و زیارت
۹	۳	سازمان صدا و سیما (معاونت برون مرزی)
۶	۲	سایر
۱۰۰	۳۲	جمع کل

ساخت پرسشنامه مولفه ها:

در ساخت پرسشنامه مرتبط با مولفه های دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، جلسات گوناگون زیادی با اساتید بزرگوار راهنما، مشاور، صاحب نظران و کارشناسان برگزار شد که گستردگی و تنوع محورها، باعث شد جهت انسجام در چهار بخش عمده تقسیم بندی شود. البته برخی از اساتید معتقد بودند که تنها مولفه های ارزشی - بینشی واجد خصوصیات مولفه بودن هستند ولی عده دیگر هم معتقدند که سایر محورها هم ملاک قابل اهمیتی است. بنابراین علی رغم تاکید اساتید بر مولفه های ارزشی - بینشی، سایر مولفه ها هم با قید عباراتی آورده شد و پس از تدوین و طراحی مقدماتی پرسشنامه مجدداً جهت سنجش و ارزیابی «اعتبار محتوایی» آن و انجام اصلاحات نهایی و اخذ نقطه نظرات در اختیار کارشناسان و صاحب نظران قرار گرفت و سرانجام با دقت و وسواس فراوان و انجام اصلاحات تکمیلی، ویرایش نهایی پرسشنامه صورت گرفت.

پرسشنامه به همراه مصاحبه حضوری با صاحب نظران و نخبگان تکمیل شده و سپس در نرم افزارهای excel و spss وارد و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

پایایی پرسشنامه:

قابلیت اعتماد و پایایی^۱ یک پرسشنامه یا ابزار اندازه گیری، از موضوعات بسیار مهم در امر جمع آوری اطلاعات و مشاهدات می باشد. مفهوم یاد شده با این امر سروکار دارد که ابزار اندازه گیری در شرایط یکسان تا چه اندازه نتایج یکسانی به دست می دهد. از جمله تعریف هایی که برای قابلیت اعتماد ارائه شده است می توان به تعریف ارائه شده توسط ایبل و فریسبی (۱۹۸۹) اشاره کرد: «همبستگی میان یک مجموعه از

¹ Reliability

نمرات و مجموعه دیگری از نمرات در یک آزمون معادل که به صورت مستقل بر یک گروه آزمودنی به دست آمده است.» (سرمد، زهره و دیگران، تهران، نشر آگه، ۱۳۷۶)

با توجه به این امر معمولاً دامنه ضریب قابلیت از صفر (عدم ارتباط) تا ۱+ (ارتباط کامل) است. ضریب قابلیت اعتماد نشانگر آن است که تا چه اندازه ابزار اندازه‌گیری ویژگی‌های با ثبات آزمودنی و یا ویژگی‌های متغیر و موقتی وی را می‌سنجد.

لازم به ذکر است که قابلیت اعتماد در یک آزمون می‌تواند از موقعیتی به موقعیت دیگر و از گروهی به گروه دیگر متفاوت باشد. برای محاسبه ضریب قابلیت اعتماد ابزار اندازه‌گیری شیوه‌های مختلفی به کار برده می‌شود. از آن جمله می‌توان به الف) اجرای دوباره (روش بازآزمایی)، ب) روش موازی (همتا)، ج) روش ضریب آلفای کرونباخ و سایر اشاره کرد.

اجرای دوباره آزمون یا روش بازآزمایی:

این روش عبارت است از ارائه یک آزمون بیش از یک بار در یک گروه آزمودنی تحت شرایط یکسان. برای محاسبه ضریب قابلیت اعتماد با این روش، ابتدا ابزار اندازه‌گیری بر روی یک گروه آزمودنی اجرا شده و سپس در فاصله زمانی کوتاهی دوباره در همان شرایط، آزمون بر روی همان گروه اجرا می‌شود. نمرات بدست آمده از دو آزمون مورد نظر قرار گرفته و ضریب همبستگی آنها محاسبه می‌شود. این ضریب نمایانگر قابلیت اعتماد (پایایی) ابزار است. روش بازآزمایی برای ارزیابی ثبات مولفه‌های یک ابزار اندازه‌گیری به کار می‌رود ولی با این اشکال نیز روبه‌رو است که نتایج حاصله از آزمون مجدد می‌تواند تحت تاثیر تمرین (تجربه) و حافظه آزمودنی قرار گرفته و بنابراین منجر به تغییر در قابلیت اعتماد ابزار اندازه‌گیری گردد.

روش موازی یا استفاده از آزمون‌های همتا:

یکی از روش‌های متداول ارزیابی قابلیت اعتماد در اندازه‌گیری‌های روانی-تربیتی استفاده از آزمون‌های همتا است که شباهت زیادی با یکدیگر دارند ولی کاملاً یکسان نیستند.

ضریب قابلیت اعتماد بر اساس همبستگی نمرات دو آزمون همتا به دست می‌آید. خطاهای اندازه‌گیری و کمبود یا عدم وجود همسانی میان دو فرم همتای آزمون (تفاوت در سوالات یا محتوای آنها) قابلیت اعتماد را کاهش می‌دهد.

ممکن است فرم‌های همتا به طور همزمان ارائه نگردد. در این صورت قابلیت اعتماد هم شامل ثبات و همسانی می‌شود. اگر فاصله اجرای فرم‌های همتا زیاد باشد و تغییراتی در ضریب قابلیت اعتماد مشاهده گردد، ممکن است که این تغییر مربوط به عوامل فردی (آزمودنی‌ها)، همتا نبودن آزمون‌ها و یا ترکیبی از هر دو باشد.

روش آلفای کرونباخ:

یکی دیگر از روشهای محاسبه قابلیت اعتماد استفاده از فرمول کرونباخ است. این روش برای محاسبه هماهنگی درونی ابزار اندازه گیری از جمله پرسشنامه ها یا آزمونهایی که خصیصه های مختلف را اندازه گیری می کند بکار می رود. در این گونه ابزارها، پاسخ هر سوال می تواند مقادیر عددی مختلف را اختیار کند.

برای محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ابتدا باید واریانس نمره های هر زیر مجموعه سوال های پرسشنامه (یا زیر آزمون) و واریانس کل را محاسبه کرد. سپس با استفاده از فرمول زیر مقدار ضریب آلفا را محاسبه کرد. این روش برآوردی از میزان همبستگی میان متغیرهایی که سازه یا مقیاس مورد نظر را می سازند، بدست می دهد. شاخص متداول برای ارزیابی پایایی در این روش، ضریب آلفای کرونباخ می باشد. مقدار صفر این شاخص عدم پایایی مقیاس مورد نظر را نشان می دهد. در مقابل مقدار عددی ۱ برای این شاخص بیانگر پایایی کامل مقیاس مورد نظر است.

فرمول محاسباتی آلفای کرونباخ به صورت زیر است

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_{sum}^2} \right)$$

که در آن S_i^2 واریانس سؤال i ام و S_{sum}^2 واریانس مجموع سؤالات است. بنابراین α به تعداد سؤالات و میزان همبستگی بین آن ها بستگی دارد. اگر امتیاز واقعی به سؤالات داده نشود و پاسخ های افراد کاملاً به یکدیگر بی ارتباط باشد α به سمت صفر میل میکند. اگر تمام سؤالات قابل اعتماد باشند و یک نتیجه را نشان دهند، این ضریب ۱ خواهد بود. در ارتباط با آلفای کرونباخ نکات زیر حائز اهمیت است: مقدار صفر این ضریب نشان دهنده عدم قابلیت اعتماد و ۱+ نشان دهنده قابلیت اعتماد کامل است. در خصوص آزمون آلفای کرونباخ مطالب دیگری نیز در بخش آزمون کرونباخ آلفا ارائه شده است.

جدول ضرایب آلفای کرونباخ:

مولفه ها (مقیاس)	تعداد زیر مولفه ها	ضریب آلفا
مولفه های ارزشی - بینشی	۱۰	۰.۹۲
مولفه های روشی - برنامه ای	۱۰	۰.۸۸
مولفه های نهادی - ساختاری	۱۰	۰.۸۱
مولفه های کنشگری - کارگزاری	۱۰	۰.۸۴

براساس جدول فوق، همه ضرایب آلفای کرونباخ بالای ۰.۸ بوده و بنابراین پایایی پرسشنامه بسیار مطلوب و

رضایتبخش است.

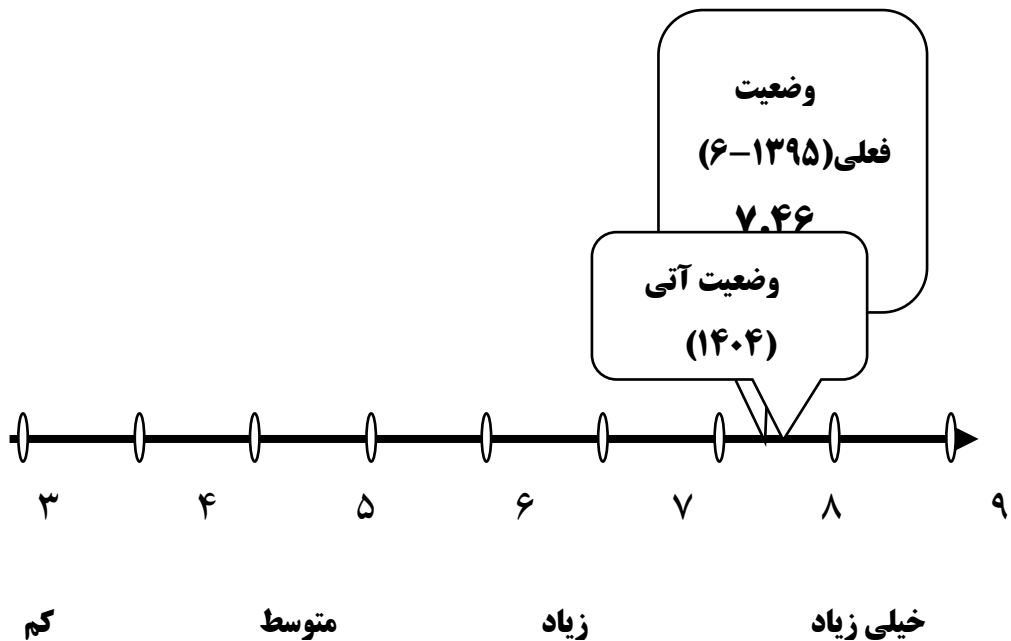
شیوه نمره‌گذاری و وزن دهی به پرسشنامه:

در پرسشنامه حاضر، هر عبارت می‌تواند نمره‌ای از ۱ تا ۹ را به خود اختصاص دهد. نمره ۹ بالاترین وزنی است که پاسخگو (صاحب‌نظران) به عاملی می‌تواند بدهد و معنی آن این است که مولفه مزبور بالاترین درجه اهمیت از نظر وی دارد و نمره ۱ پایین‌ترین و کمترین نمره و یا وزنی است که صاحب‌نظر و پاسخگو می‌تواند به مولفه‌ای بدهد که معنی آن این است که آن مولفه کمترین درجه اهمیت را از نظر وی دارد. البته می‌شود که به جای نمره از کلماتی مثل خیلی با اهمیت، با اهمیت، متوسط، کمتر با اهمیت و بی اهمیت هم استفاده کرد که برخی از محققین از این روش استفاده می‌کنند که اشکال این وزن دهی این است که از دقت لازم برخوردار نیست و فواصل این نمرات کیفی نادیده گرفته می‌شود. در ضمن، حال حاضر (بهار ۱۴۰۰) به عنوان شرایط فعلی و سال ۱۴۰۴ (افق چشم انداز) به عنوان شرایط آتی در نظر گرفته شده است.

جدول ارزیابی مولفه‌های ارزشی - بینشی				
ردیف	مولفه	میزان اهمیت (وزن مولفه)	میزان یا امکان توجه و عمل در دو وضعیت	
			فعلی (۱۴۰۰)	آتی (۱۴۰۴)
۱	تبلیغ و ترویج فرهنگ غنی اسلامی و شیعی	۹	۵.۸	۶.۹
۲	همگرایی و وحدت جهان اسلام و اخوت اسلامی	۸.۹	۶.۴	۷.۲
۳	معرفی و تبیین الگوی سیاسی و حکمرانی مترقی مبتنی بر معارف اسلامی (مردمسالاری دینی و ولایت فقیه)	۸.۷	۵.۴	۶.۳
۴	تقویت اقتدار سیاسی جهان اسلام	۸.۶	۶.۱	۸
۵	تحکیم محور مقاومت علیه امپریالیسم و صهیونیسم	۸.۷	۷.۳	۸.۲
۶	ترویج و تبلیغ فرهنگ عاشورا (ایثار، شهادت، ظلم ستیزی و ...)	۸.۳	۵.۱	۶.۷

۷	تبیین مفهوم انتظار و مهدویت در معارف اسلامی و شیعی	۸.۱	۴.۳	۵.۴
۸	تصویرسازی روشن از رشد، توسعه و پیشرفت علمی، فرهنگی و هنری ایران اسلامی	۸.۴	۳.۹	۶.۹
۹	تبلیغ جاذبه های زیارتی و سیاحتی ایران	۷.۸	۲.۷	۶.۷
۱۰	ترویج زبان و ادبیات فارسی به عنوان زبانی برای فهم فرهنگ و تمدن فاخر ایرانی و اسلامی	۷.۶	۵.۱	۵.۸
مجموع				
		۸۴.۱	۵۲.۱	۶۸.۱
میانگین هندسی				
		۸.۳۹	۷.۴۶	۸.۱۶

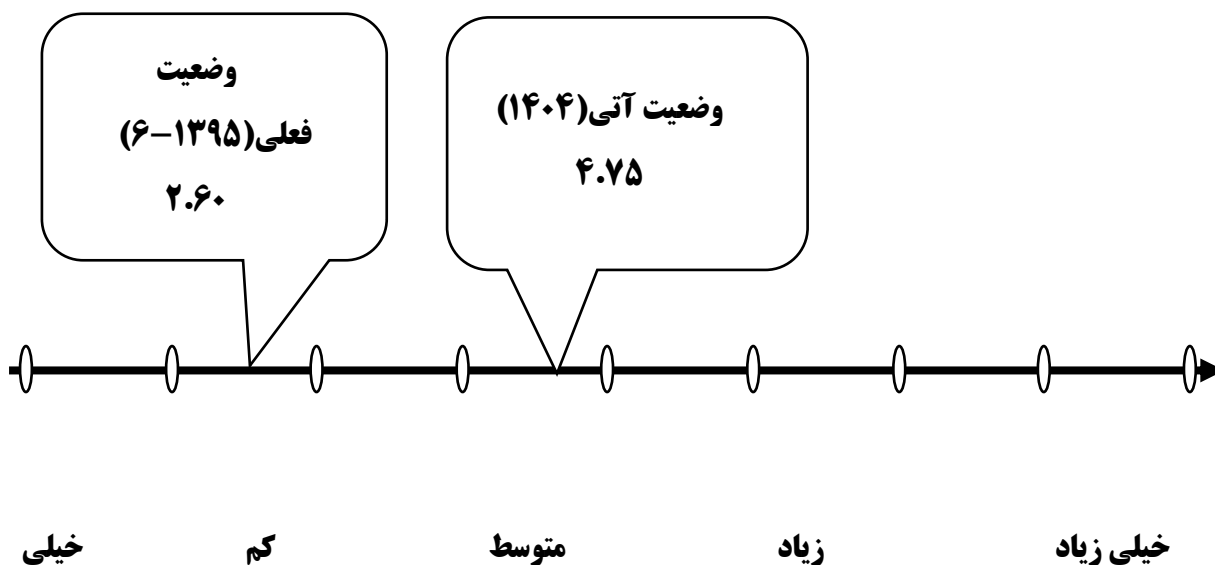
میزان یا امکان توجه و عمل به مولفه های ارزشی - بینشی در دو وضعیت

جدول ارزیابی مولفه‌های روشی - برنامه‌ای			
میزان یا امکان توجه و عمل در دو وضعیت	میزان اهمیت (وزن مولفه)		مؤلفه
	فعلی (۱۴۰۰)	آتی (۴۰۴)	
۸.۱	۶.۸	۸.۹	۱ بهره برداری متناسب از رسانه‌ها و وسایل ارتباط جمعی به ویژه رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی نوین (دیپلماسی رسانه‌ای - سایبر دیپلماسی)
۶.۷	۴.۹	۸.۳	۲ بهره برداری از قلب‌ها و شیوه‌های هنری به ویژه در حوزه‌های سینمایی، نمایشی، موسیقی و ... (دیپلماسی هنری)
۶.۹	۵.۳	۷.۹	۳ برگزاری و برقراری کلاسها و کرسی‌های آموزش زبان و ادبیات فارسی
۷.۲	۴.۲	۸.۱	۴ دایر کردن رشته‌های تحصیلی مرتبط با ایران‌شناسی در دانشگاهها و موسسات آموزش عالی جمهوری آذربایجان
۴.۷	۳.۹	۷.۷	۵ برگزاری هدفمند مسابقات فرهنگی، علمی، ورزشی، هنری و در راستای اهداف دیپلماسی فرهنگی و انتقال مفاهیم ارزشی و بینشی
۵.۹	۳.۲	۸.۵	۶ استفاده از جذابیت‌های گردشگری و سنن ملی و محلی ایرانیان به ویژه مناطق آذری زبان ایران
۳.۲	۱.۷	۷.۸	۷ ترجمه متون ادبیات ایرانی و اسلامی به ترکی آذری
۲.۹	۱.۲	۷.۶	۸ برگزاری محافل فرهنگی، ادبی، هنری و ...
۱.۷	۰.۹	۸.۲	۹ شبکه‌سازی مخاطبان دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
۴.۶	۲.۲	۷.۲	۱۰ اعزام هدفمند سخنرانان، مبلغین، هنرمندان، نویسندگان و ... جمهوری آذربایجان
۵۱.۹	۳۴.۳	۸۰.۲	مجموع
۴.۷۶	۲.۹۱	۸	میانگین هندسی

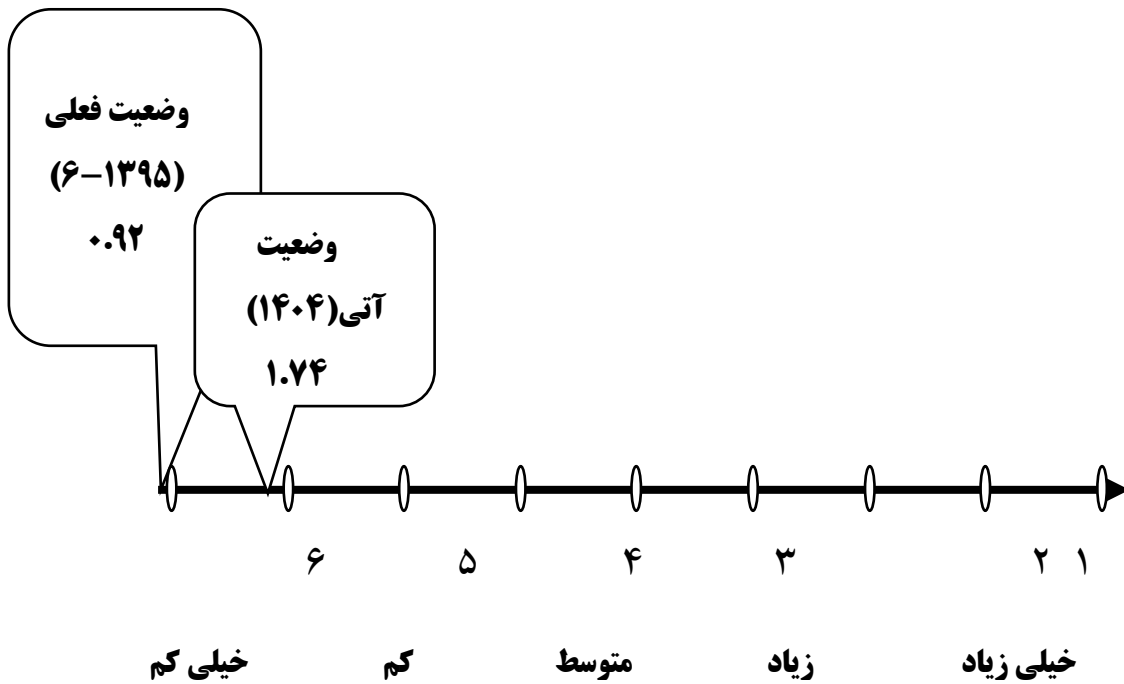
۶	استفاده از ظرفیت سازمان صدا و سیما به عنوان مهمترین سازمان متولی دیپلماسی رسانه ای	۸۶	۴۸	۶۶
۷	استفاده از ظرفیت شورای عالی انقلاب فرهنگی به عنوان قرارگاه فرماندهی و سیاستگزاری فعالیت های فرهنگی	۶۸	۱۶	۲۸
۸	استفاده از ظرفیت نهادها و دستگاههای زیر نظر مقام معظم رهبری	۶۹	۲۷	۵۹
۹	استفاده از ظرفیت سایر وزارتخانه ها، نهادها و سازمانهای مرتبط (وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت ورزش و جوانان، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و جامعه المصطفی ...)	۶۲	۴۸	۷۸
۱۰	استفاده از ظرفیت وزارت امور خارجه به عنوان مهمترین و اصلی ترین نهاد متولی دیپلماسی	۸۴	۳۷	۶۹
مجموع				
		۷۵٫۷	۳۱۶	۵۱٫۷
میانگین هندسی				
		۷٫۴۲	۲۶۰	۴٫۷۵

میزان یا امکان توجه و عمل به مولفه های نهادی-ساختاری در دو وضعیت

جدول ارزیابی مؤلفه های کنشگری - کارگزاری			
ردیف	مؤلفه	میزان اهمیت (وزن مؤلفه)	میزان یا امکان توجه و عمل در دو وضعیت
			فعلی (۱۳۹۵)
۱	جذب و بکارگیری دیپلماتهای فرهنگی متخصص، متعهد و آشنا به فرهنگ و زبان جمهوری آذربایجان	۹	۱.۸ / ۲.۹
۲	تربیت نیروی انسانی کارآمد جهت انجام دیپلماسی فرهنگی در جمهوری آذربایجان	۸.۷	۱.۲ / ۲.۶
۳	زمینه سازی مسئولین و مقامات رسمی دیپلماتیک کشور جهت انجام موثر فعالیت مرتبط دیپلماسی فرهنگی در جمهوری آذربایجان	۸.۳	۱.۱ / ۱.۴
۴	بهره برداری از ظرفیت ایرانیان مقیم به ویژه شاغلین، تجار، اساتید و دانشجویان ایرانی در جمهوری آذربایجان	۷.۲	۰.۲ / ۰.۹
۵	فعالسازی مناسب نخبگان هوادار و همسو با نظام جمهوری اسلامی ایران در جمهوری آذربایجان	۶.۸	۰.۸ / ۱.۴
۶	بهره برداری از ظرفیت ورزشکاران اعزامی به مسابقات جهانی در جمهوری آذربایجان	۶.۳	۰.۳ / ۰.۹
۷	بهره برداری از ظرفیت اساتید دانشگاه و نخبگان در جمهوری آذربایجان	۷.۶	۳.۷ / ۵.۱
۸	بهره برداری از ظرفیت هنرمندان و نویسندگان در جمهوری آذربایجان	۶.۹	۱.۴ / ۲.۳
۹	بهره برداری از ظرفیت بانوان دانشمند و متفکر جمهوری آذربایجان	۷.۹	۰.۹ / ۱.۶
۱۰	بهره برداری از ظرفیت فارغ التحصیلان و دانشجویان خارجی دانشگاههای ایران در جمهوری آذربایجان	۷.۸	۰.۶ / ۰.۹
مجموع			۱۲ / ۲۰
میانگین هندسی			۰.۹۲ / ۱.۷۴

میزان یا امکان توجه و عمل به مولفه های کنشگری-کارگزاری در دو وضعیت

نتیجه گیری:

- اگر بخواهیم جداول فوق را در یک جدول مشترک، آورده و امکان مطالعات مقایسه ای فراهم شود، جدول زیر خواهد بود:

مولفه ها	مجموع	میانگین هندسی (وزن مولفه)	میزان یا امکان توجه و عمل در وضعیت فعلی (۱۴۰۰)	میزان یا امکان توجه در وضعیت آتی (۱۴۰۴)
ارزشی- بینشی	۸۴.۱۱	۸.۳۹	۷.۴۶	۸.۱۶
روشی - برنامه ای	۸۰.۲	۸	۲.۹۱	۴.۷۶
نهادی - ساختاری	۷۵.۷	۷.۴۲	۲.۶۰	۴.۷۵
کنشگری - کارگزاری	۷۶.۵	۷.۶۱	۰.۹۲	۱.۷۴

- براساس ارزیابی صاحب‌نظران، میزان اهمیت (وزن مولفه) مولفه های ارزشی- بینشی دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در جمهوری آذربایجان، با مجموع ۸۴.۱ از ۱۰۰ و میانگین هندسی ۸.۳۹ از ۹، به مراتب بیشتر از سایر مولفه هاست که این بدین معناست که در بین چهار تیپ از مولفه ها، این مولفه ها از اهمیت و اعتبار بالایی برخوردارند. بدین ترتیب، مهمترین مفروضات اصلی مقاله حاضر تایید و اثبات می گردد.
- در بین مولفه های ارزشی- بینشی؛ تبلیغ و ترویج فرهنگ غنی اسلامی و شیعی، همگرایی و وحدت جهان اسلام و اخوت اسلامی، معرفی و تبیین الگوی سیاسی و حکمرانی مترقی مبتنی بر معارف اسلامی (مردمسالاری دینی و ولایت فقیه)، تقویت اقتدار سیاسی جهان اسلام و تحکیم محور مقاومت علیه امپریالیسم و صهیونیسم، مهمترین و با بیشترین درجه اهمیت شناخته شدند.
- ارزیابی مولفه های نهادی - ساختاری، نشان می دهد که این تیپ از مولفه ها، کمترین میزان اهمیت (وزن مولفه) در بین چهار تیپ از مولفه ها را به خود اختصاص داده است. معنای این گزاره این است که صاحب‌نظران اهمیت نهادها و ساختارهای مربوط به دیپلماسی فرهنگی را در مقایسه با سایر مولفه ها کمتری می دانند و یا به عبارتی کمتر موثر می دانند. می توان اینگونه استنباط کرد که دستگاههای متولی دیپلماسی فرهنگی، نتوانسته اند انتظارات صاحب‌نظران را برآورده سازند و این در حالی است که بسیاری از این نخبگان، خود از مسئولین دستگاههای مربوطه بوده و یا حتی هستند.
- علی رغم نکته فوق، صاحب‌نظران امیدواری بیشتری به میزان یا امکان توجه و عمل به مولفه های ساختاری- نهادی در وضعیت آتی (۱۴۰۴) دارند. در واقع آنها امیدوارند در آینده فاصله بیشتری از وضعیت فعلی خواهیم داشت.

منابع و مأخذ

۱- منابع فارسی:

۱. آشنا، حسام الدین و جعفری هفت خوانی، نادر، «دیپلماسی عمومی و سیاست خارجی: پیوندها و اهداف»، دوفصلنامه دانش سیاسی، ش ۵، ۱۳۸۶.
۲. ابراهیمی فر، عبدالعلی، «بررسی علل واگرایی در منطقه خلیج فارس»، مجله سیاست خارجی، س ۱۲، ش ۲، تابستان ۱۳۸۷.
۳. احدی، افسانه، «دیپلماسی عمومی آمریکا»، پژوهشنامه سیاست خارجی آمریکا، تهران، مرکز تحقیقات استراتژیک، ۱۳۸۷.
۴. احمدی، حمید، «آینده جنبش های اسلامی در خاورمیانه: طرح یک چارچوب نظری»، مطالعات

- خاورمیانه، س ۵، ش ۳ و ۲، تابستان و پاییز ۱۳۷۷.
۵. احمدی، حمید، روابط فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و همسایگان؛ مطالعه موردی: ترکیه، تهران، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، ۱۳۳۶.
۶. احمدی، حمید، «ترکیه؛ پان ترکیسم و آسیای مرکزی»، مطالعات اوراسیای مرکزی، س ۲، ش ۵۵، ۱۳۸۸.
۷. احمدی، کوروش، «سازمان کنفرانس اسلامی در شرایط جدید بین المللی»، مجله سیاست خارجی، س ۱۱، ش ۳، پاییز ۱۳۷۶.
۸. احمدی لفورکی، بهزاد، ترکیه؛ حال و آینده، تهران، انتشارات موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات ابرار معاصر تهران، ۱۳۸۷.
۹. اسپوزیتو، جان. ال، انقلاب اسلامی ایران و بازتاب جهانی آن، ترجمه محسن مدیر شانه چی، تهران، مرکز بازشناسی اسلام و ایران، ۱۳۸۳.
۱۰. اسعدی، مرتضی، جهان اسلام: اردن، افغانستان، الجزایر، امارات متحده عربی، اندونزی، بحرین، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۶.
۱۱. اسمیت، فیلیپ، درآمدی بر نظریه فرهنگی، ترجمه حسن پویان، تهران، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، ۱۳۸۳.
۱۲. ارجینی، حسین، استعمار فرانو، تهران، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۸۸.
۱۳. ازغندی، علیرضا، نظام بین الملل؛ بازدارندگی و همپایگی استراتژیک، تهران، نشر قومس، ۱۳۷۱.
۱۴. ادواردز، ب. م.، سیاست و حکومت در خاورمیانه، ترجمه رسول افضل، تهران، بشیر علم و ادب، ۱۳۸۲.
۱۵. الهی، همایون، امپریالیسم و عقب ماندگی، تهران، اندیشه، ۱۳۶۷.
۱۶. الهی، همایون، شناخت ماهیت و عملکرد امپریالیسم، تهران، قومس، ۱۳۸۳.
۱۷. البوت، تی. اس.، درباره فرهنگ، ترجمه حمید شاهرخ، تهران، نشر مرکز، ۱۳۸۱.
۱۸. اوزدالگا، الیزابت، نقشبندیه در آسیای غربی و مرکزی، ترجمه فهیمه ابراهیمی، تهران، پژوهشکده تاریخ اسلام، ۱۳۸۹.
۱۹. امام خمینی (ره)، روح الله، صحیفه امام، ۲۲ ج، تهران، موسسه تنظیم و نشر آثار حضرت امام خمینی (ره)، ۱۳۷۹.
۲۰. امیراحمدیان، بهرام، روابط ایران و جمهوری آذربایجان، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت امور خارجه، ۱۳۸۴.
۲۱. ایوانز، گراهام و نونام، جفری، فرهنگ روابط بین الملل، ترجمه حمیرا مشیرزاده و حسین شریفی،

- تهران، نشر میزان، ۱۳۸۱.
۲۲. ابشیری، حسین، نظریه های فرهنگی در قرن بیستم، تهران، موسسه فرهنگی آینده پویان، ۱۳۷۹.
۲۳. بشیری، حسین، جامعه شناسی سیاسی، تهران، نشر نی،
۲۴. بهلولی، داود، تا استانبول در جست و جوی شیعه، تهران، نشر ادیان، ۱۳۹۱.
۲۵. بهمن، شعیب، جامعه علویان ترکیه، تهران، موسسه اندیشه سازان نور، ۱۳۹۵.
۲۶. بیلینگتون، روزاموند، فرهنگ و جامعه؛ جامعه شناسی فرهنگ، ترجمه فریبا عزبدفتری، تهران، نشر قطره، ۱۳۸۰.
۲۷. پزشکی، محمد و دیگران، انقلاب اسلامی؛ چرایی و چگونگی آن، قم، نشر معارف، ۱۳۸۳.
۲۸. توال، فرانسوا، ژئوپولیتیک، ترجمه کتابیون باصر، چاپ دوم، تهران، ویستار، ۱۳۸۴.
۲۹. چلبی، مسعود، جامعه شناسی نظم، تهران، نشرنی، ۱۳۷۵.
۳۰. گلشن پژوه، محمودرضا، «آسیب شناسی منابع و ابزارهای قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران»، مجموعه مقالات دیپلماسی عمومی و سیاست خارجی، تهران، مرکز تحقیقات استراتژیک، ۱۳۸۹.
۳۱. گلی زواره، غلامرضا، سرزمین اسلام، شناخت اجمالی کشورها و نواحی اسلام نشین جهان، قم، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۲.
۳۲. گلمحمدی، احمد، جهانی شدن؛ فرهنگ و هویت، تهران، نشرنی، ۱۳۸۱.
۳۳. گودرزی، علی محمد، اقتدار ملی در کلام رهبر معظم انقلاب اسلامی، تهران، معاونت فرهنگی و تبلیغ ستاد کل نیروهای مسلح، ۱۳۸۰.
۳۴. دهشیری، محمدرضا، بازتاب مفهومی و نظری انقلاب اسلامی در روابط بین الملل، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۰.
۳۵. دهشیری، محمدرضا، دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۳.
۳۶. دهشیری، محمدرضا و دهقانی، سیدجلال و سرخیل، بهنام، جایگاه تکافل و رفتارهای حمایت گرانه در دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، تهران، موسسه فرهنگی، هنری و انتشارات بین المللی الهدی، ۱۳۹۱.
۳۷. یونسکو، فرهنگ و توسعه، رهیافت مردم شناختی توسعه، ترجمه فاضلی، تهران، نشر ارشاد، ۱۳۷۶.
۳۸. محمدی، منوچهر، آینده نظام بین الملل و سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، تهران، وزارت امور خارجه، ۱۳۸۶.
۳۹. محمدی، منوچهر، انقلاب اسلامی، زمینه ها و پیامدها، قم، نشر معارف، ۱۳۹۰.

۴۰. محمدی، منوچهر، اصول سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، تهران، امیر کبیر، ۱۳۶۶.
۴۱. محمدی، منوچهر، انقلاب اسلامی در مقایسه با انقلاب‌های فرانسه و روسیه، قم، نشر معارف، ۱۳۸۲.
۴۲. محمدی، منوچهر، بازتاب جهانی انقلاب اسلامی، تهران، انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۰.
۴۳. محمدی، منوچهر، سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران: اصول و مسایل، تهران، دادگستر، ۱۳۸۰.
۴۴. محمدی، منوچهر، مدیریت بحران در جمهوری اسلامی ایران (بحران‌های سیاسی-اجتماعی)، تهران، نشر معارف، ۱۳۹۴.
۴۵. محمدی فر، حشمت، راهبردهای دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران در مقابله با نظام سلطه، تهران، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، ۱۳۹۲.
۴۶. نای، جوزف، قدرت نرم و ابزارهای موفقیت در سیاست بین‌الملل، ترجمه سید محمد روحانی و مهدی ذوالفقاری، تهران، دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۸۷.
۴۷. نای، جوزف، «قدرت نرم»، ترجمه محمود عسگری، فصلنامه راهبرد دفاعی، س ۲، ش ۶، زمستان ۱۳۸۳.
۴۸. نصری، قدیر، تاملی نظری در ماهیت و روند تغییر در جهان عرب، فصلنامه مطالعات راهبردی، س ۱۴، ش ۲، تابستان ۱۳۹۰.
۴۹. پهلوان، چنگیز، فرهنگ‌شناسی، تهران، پیام امروز، ۱۳۷۸.
۵۰. توسلی، غلامعباس، نظریه‌های جامعه‌شناسی، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۸۳.
۵۱. جعفری، محمدتقی، فرهنگ پیرو؛ فرهنگ پیشرو، تهران، انتشارات علامه، ۱۳۷۷.
۵۲. حاجیان، ابراهیم و ایرانشاهی، حامد، درآمدی بر دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، تهران، موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران، ۱۳۹۳.
۵۳. حق پناه، جعفر و دیگران، قدرت نرم ایران در آسیای مرکزی و قفقاز، تهران، موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران، ۱۳۹۳.
۵۴. حقیقی، رضا، فرهنگ و دیپلماسی، تهران، انتشارات المهدی، ۱۳۸۶.
۵۵. جعفری ارجمند، محمدجواد و اسماعیلی، مرتضی، «جایگاه دیپلماسی عمومی در روابط ایران و کشورهای فارسی‌زبان»، فصلنامه سیاست‌مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ش ۳، ۱۳۹۱.
۵۶. رفیع پور، فرامرز، آناتومی جامعه، تهران، شرکت سهامی انتشار، ۱۳۷۸.

۵۷. رضایی، علی اکبر، ارائه مدل عملیاتی تبیین مولفه های تاثیرگذاری فرهنگی کشور بر ابعاد گوناگون سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، ۱۳۸۲.
۵۸. صالحی امیری، سیدرضا، مفاهیم و نظریه های فرهنگی، تهران، ققنوس، ۱۳۸۶.
۵۹. سجادیپور، سیدمحمدکاظم، سیاست خارجی ایران، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی، ۱۳۸۱.
۶۰. سریع القلم، محمود، سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران؛ بازبینی نظری و پارادایم ائتلاف، تهران، مرکز تحقیقات استراتژیک، ۱۳۷۹.
۶۱. سریع القلم، محمود، ایران و جهانی شدن، تهران، انتشارات مرکز تحقیقات استراتژیک، ۱۳۸۴.
۶۲. سلیمی، حسین، فرهنگ گرایی، جهانی شدن و حقوق بشر، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی، ۱۳۷۹.
۶۳. سنایی، مهدی، روابط ایران و آسیای مرکزی، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی، ۱۳۹۰.
۶۴. سیدآبادی، ملوک، بررسی تطبیقی عملکرد فرهنگی دو دوره ریاست جمهوری هاشمی و خاتمی، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، ۱۳۸۴.
۶۵. شاه حسینی، محمدعلی، بررسی اثربخشی رشته های تحصیلی رایزنان فرهنگی جمهوری اسلامی ایران بر مدیریت آنان در کشورهای آفریقایی (۸۲-۷۳) و ارائه الگوی مناسب برای آینده، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، ۱۳۸۳.
۶۶. کولایی، الهه، سیاست و حکومت در آسیای مرکزی، تهران، سمت، ۱۳۹۱.
۶۷. گل محمدی، احمد، جهانی شدن؛ فرهنگ و هویت، تهران، نشر نی، ۱۳۸۱.
۶۸. لر، مریم، بررسی علل عدم موفقیت فعالیت فرهنگی بین المللی در سازمانهای دولتی موازی، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، ۱۳۸۲.
۶۹. معینی، جهانگیر، نظریه و فرهنگ، تهران، مرکز مطالعات بین المللی، ۱۳۸۷.
۷۰. پیرو، آلن، فرهنگ علوم اجتماعی، باقر روحانی، تهران، کیهان، ۱۳۷۱.
۷۱. روح الامینی، محمود، زمینه فرهنگ شناسی، تهران، عطار، ۱۳۶۸.
۷۲. کاظمی، سید علی اصغر، روش و بینش در سیاست، تهران، وزارت امور خارجه، ۱۳۷۴.
۷۳. صالحی امیری، سیدرضا و سپهرنیا، رزیتا، الگوی ارتقا سرمایه فرهنگی در ایران، تهران، ققنوس، ۱۳۹۴.
۷۴. ریترز، ج، نظریه های جامعه شناسی، ترجمه غروی زاد، تهران، جهاد دانشگاهی، ۱۳۷۱.
۷۵. اسمیت، فیلیپ، درآمدی بر نظریه های فرهنگی، حسن پویان، تهران، دفتر پژوهش های فرهنگی،

۱۳۸۱.

۷۶. نقیب زاده، احمد، تاثیر فرهنگ بر سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، تهران، انتشارات وزارت امور خارجه، ۱۳۸۱.

۷۷. صالحی امیری، سید رضا و محمدی، سعید، دیپلماسی فرهنگی، تهران، ققنوس، ۱۳۸۹.

۷۸. فولر، گراهام، قیله عالم؛ ژئوپولیتیک ایران، ترجمه عباس مخبر، تهران، نشر مرکز، ۱۳۷۳.

۷۹. قربانی گلشن آباد، محمد، «مولفه های دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در ترکیه»، فصلنامه علمی پژوهش های انقلاب اسلامی، دوره ۶، ش ۲۲، پائیز ۱۳۹۶، صص ۱۶۱-۱۸۱.

۸۰. قربانی گلشن آباد، محمد، «مولفه های دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران»، فصلنامه علمی مطالعات انقلاب اسلامی ایران، دوره ۱۴، ش ۵۰، پائیز ۱۳۹۶، صص ۲۷-۴۴.

۸۱. والرشتاین، ایمانوئل، سیاست و فرهنگ در نظام متحول جهانی (ژئوپولیتیک و ژئوکالچر)، ترجمه پیروز ایزدی، تهران، نشرنی، ۱۳۷۷.

۸۲. نگهداری، بابک، سیاست فرهنگی کشورهای جهان، تهران، دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۲.

۸۳. نقیب زاده، احمد، تاثیر فرهنگ بر سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، تهران، انتشارات وزارت امور خارجه، ۱۳۸۱.

۸۴. هادیان، ناصر، «سازه انگاری از روابط بین الملل تا سیاست خارجی»، فصلنامه سیاست خارجی، س ۱۷، ش ۴، زمستان ۱۳۸۲.

۸۵. هانتینگتون، ساموئل و هریسون، لارنس، اهمیت فرهنگ، ترجمه انجمن توسعه و مدیریت ایران، تهران، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۸۳.

۸۶. هومن، حیدرعلی، پایه های پژوهش در علوم رفتاری، تهران، پارسا، ۱۳۶۶.

۸۷. یوسفی، قدرت الله، راهبردهای فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در آسیای مرکزی با رویکردی بر محصولات فرهنگی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی در جمهوری تاجیکستان، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، ۱۳۸۱.

۲- منابع انگلیسی:

1. Ahmad, Feroz, *The Making of Modern Turkey*, London, Routledge, 1993.
2. Alderighi, M., and Lorenzini, E., "cultural goods, cultivation of taste, satisfaction and increasing marginal utility during vacations", *Journal of cultural Economics*, 2011.
3. Aschaffenburg, K., and Maas, I., "Cultural and educational Careers: The

- Dynamics of Social Reproduction", American Sociological Review, 62(4), 1997.
4. Clarke, P., and Eastgate, A., ' Cultural capital, Life Course Perspectives and Western Front Battlefield tours", Journal of tourism and Cultural Change, 9, 2011.
 5. Fernandes, L., "Nationalizing, the Global: Media images, cultural politics and the middle class in India', Media', Culture and Society,22(5), 2000.
 6. Kramer, Martin, Intruduction in Shiism, Resistance and Revolution, london, west view Press, 1987.

۳- منابع ترکی استانبولی و آذری:

1. Abasiyanlik, Sait faik, Secme Hikayeler, Istanbul, Kultur yayinlari, 2005.
2. Abdulkadir, Yeler, Turk Toplumunda Ceferiler, Istanbul, Marmara Universitesi, 2006.
3. Davutoglu, Ahmet, Stratejik Derinlik, Istanbul, Kure yayinlari, 2001.
4. Dursun, Yusuf, Cennet Kapisi, Ankara, Nar Yayimlari, 2013.
5. Erdogan, Latif, Seytanin Gulen Yzuzu, Ankara, Tukuvas Haberlesme ve Yayıncılık A.S., 2016.
6. Golpinarli, Abdalbaki, Tarih Boyunca Islam Mazahpleri ve Siilik, Istanbul,1979.
7. Pamuk, Orhan, Benim Adim Kırmızı, Ankara, Yapi Kredi Yayinlari, 1998.
8. Pamuk, orhan, Masumiyet Muzesi,Istanbul,Yapi Kredi Yayinlari, 2008.
9. Saikgokyay, Orhan, Dede Korkut Hikayeleri, Istanbul, Kabalci Yayıncılık, 2013
10. Yaman, Mehmet, Alevilik, Inanc-Edab-Erkan, Istanbul, 1993.

۴- اینترنتی:

1. www.alaalam.com
2. www.alkovsar.com
3. www.alkovsar.com.tr
4. www.aksam.com.tr
5. www.avefaq.com
6. www.bashgah.net
7. www.csr.org.ir
8. www.haberturk.com
9. www.Farsnews.ir
10. www.dianet.gov.ir
11. www.jahannews.ir

12. www.wikipedia.com
13. www.isna.ir
14. www.isesco.org
15. www.irinn.ir
16. www.iranculture.org
17. www.irankuturevi.com
18. www.wikishia.com
19. www.icro.org
20. www.khamenei.ir
21. www.culturaldiplomacy.org
22. www.irandoc.ir
23. www.did.ir
24. www.magiran.ir
25. www.presstv.ir
26. www.noormags.ir
27. www.sahartv.ir
28. www.ikna.ir
29. www.tagribnews.ir
30. www.shianews.ir
31. www.shiaonline.com
32. www.turkishpress.com
33. www.turkishdailynews.com.tr
34. www.islamonline.com
35. www.islamstudy.com
36. www.Islamazeri.com
37. www.hurriatnewspaper.com.tr
38. www.trend.az.com
39. www.nasekhood.com
40. www.unesco.org
41. www.vatan.com.tr

